

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології

Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗООПСИХОЛОГІЯ І ПОРІВНЯЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Реабілітаційна психологія»
Спеціальність 053 Психологія
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 29 серпня 2022 р.

м. Івано-Франківськ – 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	ЗООПСИХОЛОГІЯ І ПОРІВНЯЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ
Освітня програма	Реабілітаційна психологія
Спеціальність	053 Психологія
Галузь знань	05 Соціальні і поведінкові науки
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	Нормативна
Курс / семестр	1 / 1
Розподіл за видами занять та годинами навчання (денна / заочна форма навчання)	Лекції – 12 год / 4 год Семінарські заняття – 18 год / 6 год Самостійна робота – 60 год / 80 год
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного Навчання	https://d-learn.pro/
2. Опис дисципліни	
Анотація до курсу	В навчальному курсі висвітлюються: предмет, методи, основні концепти, положення, поняття, найбільш значущі відкриття в історії становлення зоопсихології та порівняльної психології як споріднених галузей психологічної науки; свідомість як основне утворення психіки людини, яке відрізняє її від психіки тварин; психологічні аспекти всіх рівнів відображення та адаптації тварин (таксисів і тропізмів, інстинктивної поведінки, навчання, інтелектуальних актів) комунікації тварин. важлива складова. Важлива складова курсу – «Лінгвістичні проекти», які показали, що між психікою людини і тварин немає «прірви» – радикальних якісних відмінностей, а є лиш істотні відмінності різних рівнів психічної організації. Курс базується на значному масиві фактів, одержаних за допомогою наукових спостережень та експериментів.
Мета та цілі курсу	<p>Мета курсу: Сформувати наукові уявлення про зоопсихологічні феномени: психологічні аспекти таксисів і тропізмів, інстинктів, навчання, інтелектуальних актів, – про істотне спільне та відмінне, специфічне в них у порівнянні з функціонуванням психіки людини на рівні свідомості; ці знання є необхідним блоком у структурі загально-психологічної дедуктивної теорії, як базису фундаментальних психологічних знань, і науковою основою екологічної свідомості та екологічної культури.</p> <p>Цілі курсу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) вивчити істотні функціональні властивості психіки на всіх філогенетичних рівнях її організації з позицій системного підходу в психології та основних методів зоопсихологічних і порівняльно-психологічних досліджень; 2) закласти когнітивні основи умінь і навичок компетентно використовувати зоопсихологічні та порівняльно-психологічні знання в навчальній, науково-дослідній і практичній професійній діяльності;

	<p>3) ознайомитись з навичками порівняльного осмислення й трактування психічних феноменів, наукових положень та навчально-методичних праць з психології;</p> <p>4) засвоєння гуманістично-екологічної методологічної парадигми в науці.</p> <p>5) ознайомлення з основами анімалотерапії– формування наукових основ екологічної свідомості та культури.</p> <p>Методи навчання: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладання, частково-пошуковий, активні методи навчання (аналіз ситуацій, метод дискусій, «мозговий штурм», брейн-ринг та ін.)</p>		
<p>Компетентності</p>	<p>Інтегральна компетентність: Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.</p> <p>Загальні компетентності: ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, на основі раціонального планування організувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб’єктів у сфері психології.</p> <p>Спеціальні компетентності: СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>Програмні результати навчання: ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв’язання. ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p>		
<p>3. Структура курсу</p>			
<p>№ з/п</p>	<p>Тема</p>	<p>Результати навчання</p>	<p>Завдання</p>
<p>1</p>	<p>Тема 1. Предмет та методи зоопсихології і порівняльної психології (Семінар №1) 1. Предмет та основні завдання зоопсихології і порівняльної психології. 2. Взаємозв’язок зоопсихології та порівняльної психології з іншими галузями знань. 3. Методологічні принципи і методи зоопсихології і порівняльної психології: теоретичне порівняння;</p>	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв’язання.</p>	<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу і підготуватись до виступу на семінарському занятті. 2. Визначити спільне та відмінне у зоопсихології, порівняльній психології, етології (усно). 3. Підготувати короткі біографічні відомості про перших дослідників зоопсихології в Україні та світі (усно).</p>

	<p>зоопсихологічне спостереження; зоопсихологічний експеримент; спілкування з тваринами.</p> <p>4. Методи дослідження психіки тварин: «Т-подібного лабіринту», «обхідного шляху», «проблемної клітки».</p> <p>5. Коротка історія розвитку зоопсихології (основні ідеї вчених у різні епохи):</p> <p>А. Античні філософи й натуралісти про психіку тварин. Б. Погляди на порівняльну психологію в період середньовіччя. В. Психіка тварин в період Відродження. Г. Концепція антропоморфізму. Д. Зоопсихологічні ідеї професорів Києво-Могилянської академії. Е. Еспериментальна зоопсихологічна школа, українська зоопсихологічна школа.</p>		
2	<p>Тема 2. Свідомість як найвищий рівень психічного відображення (Семінар №2)</p> <p>1. Основний психологічний зміст свідомості людини. Складові свідомості. 2. Виникнення свідомості та трудової діяльності людини. Неандертальці та кроманьйонці. 3. Суспільна природа свідомості. Поняття про соціалізацію. 4. Підсвідомі й несвідомі феномени у психіці людини.</p>	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання. ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p>	<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу і підготуватись до виступу на семінарському занятті. 2. Проведіть аналіз телепрограм про тварин. З якою метою, на вашу думку, транслюють ці телепередачі? Відповідь обґрунтуйте (усно). 3. Законспектувати визначення таких понять як : свідомість, несвідоме, підсвідоме, гіпноз, медитація, сон, сновидіння, неандерталець, кроманьйонець. Конспект та інші види письмових самостійних робіт студенти завантажують на Google-диск. Для цього староста створює загальну папку для групи на Google-диску з назвою «Зоопсихологія назва</p>

			групи_рік», а в ній – окремі папки для кожного студента з їх прізвищами. Староста надає доступ до загальної папки викладачеві та студентам групи. Згодом студенти у папку зі своїм прізвищем завантажують матеріали самостійної роботи, підписавши документи «Тема №_назва роботи» (наприклад, «Тема 2_свідомість»).
3	<p>Тема 3. Еволюція психічного відображення (Семинар №3)</p> <p>1. Відображення як іменентна властивість оточуючого світу. Фізичне, біологічне та психічне відображення.</p> <p>2. Подразливість, подразнення, біотичні та абіотичні подразники.</p> <p>3. Основні функціональні властивості тропізму і таксису. Проблема співвідношення тропізму, таксису, безумовного рефлексу і відчуття.</p> <p>4. Поняття про чутливість. Стадії та рівні розвитку психіки тварин в процесі еволюції (за О.Леонтьєвим, К. Фабрі):</p> <p>А. Елементарна сенсорна психіка тварин (нижчий та вищий рівні);</p> <p>Б. Перцептивна психіка тварин (нижчий та вищий рівні);</p> <p>В. Інтелектуальна поведінка тварин.</p>	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p>	<p>1. Опрацювати теоретичний матеріал та рекомендовану літературу, підготуватись до виступу на семінарському занятті.</p> <p>2. Зробити порівняльний аналіз основних проявів реагування живих організмів на етапі біологічного та психічного відображення (усно).</p> <p>3. Оформити стадії та рівні розвитку психіки тварин в процесі еволюції у вигляді таблиці (графи – класи тварин, особливості прояву поведінки тварин, приклади). Таблицю студенти вантажать у папку на Google-диск з підписом «Відображення_Прізвище» (див. Кулеша-Любінець М. М. Зоопсихологія і порівняльна психологія: методичні рекомендації. 2-ге вид., доп. і перероб. Івано-Франківськ: Електронне видання, 2022. 72 с.)</p>

<p>4</p>	<p>Тема 4. Загальна характеристика інстинктивної поведінки тварин (Семінари № 4, 5)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інстинктивна поведінка як основа життєдіяльності тварин. Особливості вродженої та набутої поведінки тварин. 2. Чинники інстинктивної поведінки тварин. Релізер (евокатор), комплекс фіксованих дій, гіперстимуляція. 3. Репродуктивна поведінка тварин та шлюбні церемонії. 4. Піклування про потомство у тварин. 5. Агресивна поведінка тварин. Види захисних реакцій. 6. Домінування та ієрархія у тварин. Типи домінування. 7. Територіальна поведінка тварин. 8. Ігрова поведінка у тварин. 9. Характеристика «ефекту групи». Типи угруповань у тварин (анонімні та персоніфіковані). Механізми регуляції щільності популяції у тварин. 10. Регулярні та нерегулярні міграції тварин. Типи орієнтації при міграції тварин. 11. Дослідницька поведінка тварин. 	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати теоретичний матеріал та рекомендовану літературу, підготуватись до виступу на семінарському занятті. 2. Здійснити порівняльний аналіз інстинктивної поведінки тварини з поведінкою людини (усно). 3. Оформити один вид інстинктивної поведінки тварин (за вибором) у вигляді асоціативного малюнка-схеми, виписавши основні поняття, що характеризують цю інстинктивну поведінку. В схемі рекомендується написати назву інстинкту тварин, визначення, особливості прояву, класифікація, що підкріплюється малюнками-прикладми. Малюнок-схему студенти вантажать у папку на Google-диск з підписом «Малюнок_Прізвище» (див. Кулеша-Любінець М. М. Зоопсихологія і порівняльна психологія: методичні рекомендації. 2-ге вид., доп. і перероб. Івано-Франківськ: Електронне видання, 2022. 72 с.) 4. Поспостерігати за поведінкою тварин (собак, кішок і т.п.) при обстеженні незнайомого предмету чи на незнайомій йому території. Описати зміни поведінки тварини; за якими ознаками можна зробити висновок, що предмет чи оточення стали йому знайомими? (усно)
----------	---	--	--

5	<p>Тема 5. Психологічна аспекти наочіння тварин (Семінар № 6)</p> <p>1. Наочіння та його роль у розвитку психіки тварин. Облігаторне та факультативне наочіння. Поняття навички.</p> <p>2. Реактивне наочіння тварин. Різновиди реактивної поведінки тварин.</p> <p>3. Оперантне наочіння тварин. Різновиди оперантної поведінки тварин. Поняття про позитивне та негативне підкріплення.</p> <p>4. Закони наочіння Е. Торндайка.</p> <p>5. Когнітивне наочіння тварин.</p>	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p>	<p>1. Опрацювати теоретичний матеріал та рекомендовану літературу, підготуватись до виступу на семінарському занятті.</p> <p>2. Створити ребуси (не менше п'яти) або один кросворд на ключові поняття теми (не менше 8 слів). Ребуси або кросворд студенти вантажать у папку на Google-диск з підписом «Наочіння_Прізвище».</p> <p>3. На основі власних спостережень навести приклади наочіння диких та свійських тварин (усно).</p>
6	<p>Тема 6. Інтелектуальна поведінка тварин (Семінар № 7)</p> <p>1. Істотні психологічні властивості інтелектуального акту тварини. Особливості процесу мислення тварин (за В.Кьоллером):</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність до негайного вирішення елементарних логічних задач (інсайт); - здатність до опосередкування; - здатність до перенесення властивостей одних предметів на інші. <p>2. Експерименти з вивчення інтелектуальної поведінки тварин (Н.М.Ладигіна-Котс). Поняття про «двофазні задачі».</p> <p>3. Експерименти Л.О.Фірсова з вивчення інтелектуальної поведінки шимпанзе Тараса, Сільви.</p> <p>4. Закони екстраполяції та елементарні логічні завдання (за Л.В.Крушинським).</p>	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p>	<p>1. Опрацювати теоретичний матеріал та рекомендовану літературу, підготуватись до виступу на семінарському занятті.</p> <p>2. Зробити порівняльний аналіз інтелектуальної поведінки тварин та інтелекту людей (усно).</p>

7	<p>Тема 7. Комунікативна поведінка тварин (Семинар № 8)</p> <p>1. Загальна характеристика та види мовних сигналів у тварин.</p> <p>2. Особливості природних «мов» високоорганізованих тварин. Здатність до символізації у приматів та птахів родини воронових (експерименти К.Ферстера, Сари Бойзен, Зоріної та Смирнової).</p> <p>3. Навчання мов-посередників високоорганізованих тварин:</p> <p>3.1. Навчання мов-посередників приматів (експерименти В.Фернесса, подружжя Келлог, подружжя Хейес, подружжя Гарднерів, Д. Прімека, Д.Румбо);</p> <p>3.2. Навчання мов-посередників дельфінів (експерименти Т.Ленг і Х.Сміт, Л. Хермана);</p> <p>3.3. Навчання мов-посередників папуг (експерименти Ірен Пепперберг з папугою Алексом).</p> <p>4. Біологічна основа розвитку мовлення людини. Поняття про індекс, символ, знак.</p>	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p>	<p>1. Опрацювати теоретичний матеріал та рекомендовану літературу, підготуватись до виступу на семінарському занятті.</p> <p>2. Визначите основні відмінності мови тварин та людини (усно).</p> <p>3. Законспектувати приклади сигналізації мови тварин у вигляді таблиці та завантажити у папку на Google-диск з підписом «Мова тварин_Прізвище» (див. Кулеша-Любінець М. М. Зоопсихологія і порівняльна психологія: методичні рекомендації. 2-ге вид., доп. і перероб. Івано-Франківськ: Електронне видання, 2022. 72 с.)</p>
8	<p>Тема 8. Прикладне значення зоопсихології і порівняльної психології (Семинар № 9)</p> <p>1. Використання тварин у сфері охорони здоров'я, соціальній сфері, у воєнних цілях, в пошуковій роботі.</p> <p>2. Застосування теорії науки про психіку тварин у промисловості та сільському господарстві. Поняття про біоніку.</p> <p>3. Проблеми взаємовідносин людей з їх домашніми тваринами. Виховання домашніх тварин.</p>	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p>	<p>1. Опрацювати теоретичний матеріал та рекомендовану літературу, підготуватись до виступу на семінарському занятті.</p> <p>2. Здійснити підбір інтернет-ресурсів (не манше п'яти) про різні види анімалотерапії та законспектувати один з них. Список інтернет-ресурсів та конспект студенти вантажать у папку на Google-диск з підписом «Анімалотерапія_Прізвище».</p> <p>3. Провести спостереження за</p>

	<p>4. Анімалотерапія у професійній діяльності психолога. Види анімалотерапії.</p>		<p>поведінкою диких та/або свійських тварин, які живуть в середовищі міста /села з метою виявлення психологічних механізмів адаптації тварин до середовища (див. Кулеша-Любінець М. М. Зоопсихологія і порівняльна психологія: методичні рекомендації. 2-ге вид., доп. і перероб. Івано-Франківськ: Електронне видання, 2022. 72 с.). Підготувати мультимедійну презентацію результатів наукового спостереження за поведінкою тварин. Презентацію студенти вантажать у папку на Google-диск.</p>
--	---	--	--

4. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів навчання з навчальної дисципліни, є: - своєчасне і у повному обсязі виконання всіх навчальних завдань, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни; - глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах; - вміння самостійно аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку та розвитку; - вміння застосовувати методи психологічної діагностики та психопрофілактики на практиці; - вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, де 50 балів відводиться на оцінку усних та письмових відповідей студентів (тестування, презентації, виконання самостійної роботи та контрольної роботи) і 50 балів – на оцінювання відповідей студентів на екзамені.

Поточний та модульний контроль (50 балів). На **семінарських заняттях** студенти за *усну відповідь* та *письмову відповідь* (тестування) максимально можуть отримати 5 балів. При цьому, студенти здійснюють огляд літератури за ключовими поняттями теми, анотують та конспектують першоджерела, оформляють відповіді на питання семінару у вигляді асоціативних малюнків-схем, таблиць, дискутують з приводу спільного та відмінного у психології людей та тварин, аналізують різні напрямки анімалотерапії. Усне опитування студентів може здійснюватись індивідуально та фронтально.

Оцінка **«відмінно»** ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем курсу, розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. Притім, знання мають бути осмисленими, що виявляється у повноті та адекватності їх пояснення. Вміння підходити до виконання завдань не лише у форматі репродукції, а й з елементами креативності.

Оцінка **«добре»** ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем з дисципліни «Зоопсихологія і порівняльна психологія», які передбачені робочою програмою. Притім, знання характеризуються адекватністю, але є частково усвідомленими (студент за формою відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди).

Оцінка **«задовільно»** ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з дисципліни, які при цьому не завжди точно ним розуміються і недостатньо повно вербалізуються.

Оцінка **«незадовільно»** ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем з дисципліни «Зоопсихологія і порівняльна психологія», або ж за наявність часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує.

Самостійна робота

Самостійна робота студентів ділиться на базову і додаткову. Базова самостійна робота забезпечує підготовку студента до аудиторних занять і контрольних заходів. Результати цієї підготовки виявляються в активності студента на заняттях, при виконанні ним контрольних робіт, тестових завдань й інших видів робіт. Базова самостійна робота студентів включає: опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури; пошук, огляд літератури і електронних джерел інформації; вивчення матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання; проведення спостереження за поведінкою тварин; підготовка до написання контрольних робіт, інших форм поточного контролю; систематизація вивченого матеріалу перед семестровим екзаменом.

Додаткова самостійна робота спрямована на поглиблення і закріплення знань студента, розвиток аналітичних навичок з проблематики навчальної дисципліни. Вона включає такі види робіт: аналіз наукових публікацій з визначеної викладачем теми; підготовка термінологічного словника; оформлення стадій та рівнів розвитку психіки тварин в процесі еволюції у вигляді таблиці; оформлення малюнку-схеми; створення кросворду, ребусів; підбір інтернет-ресурсів про різні види анімалотерапії; розробка мультимедійної презентації; аналіз задач з зоопсихології та порівняльної психології та ін.

Самостійна робота студентів максимально оцінюється залежно від виду роботи. За конспект понять – 2 бали; за оформлення стадій та рівнів розвитку психіки тварин в процесі еволюції у вигляді таблиці – 2 бали; за оформлення одного виду інстинктивної поведінки тварин у вигляді асоціативного малюнка-схеми – 2 бали; за створення кросворду / ребусів – 2 бали; за оформлення різновидів сигналів тварин у вигляді таблиці – 2 бали; за підбір інтернет-ресурсів про різні види анімалотерапії та конспект одного з них – 2 бали; за проведення та оформлення результатів дослідницької роботи – 3 бали. Сукупна кількість балів за самостійну роботу – 15 балів.

Конспект самостійної роботи студент здає за 10 днів до тижня КСР (контролю самостійної роботи).

Вимоги до оцінювання самостійної роботи студентів.

Завдання, що оцінюються у 2 бали: 2 бали виставляється у тих випадках, якщо завдання здані вчасно і в повному обсязі з дотриманням правил академічної доброчесності. 1 бал виставляється, якщо завдання не здано у повному обсязі або невчасно. 0 балів виставляється, якщо завдання не здано.

Вимоги до оцінювання дослідницької роботи, що оцінюється у 3 бали: 3 бали виставляється, якщо завдання актуальне, виконано вчасно і в повному обсязі, відповідає обраній темі і меті, є доступним для аудиторії, використовуються унаочнення, дотримана структура виступу, результати представлені у вигляді етограми. 2 бали виставляються, якщо завдання актуальне, виконано вчасно, але не в повному обсязі, є помилки; відповідає обраній темі і меті, є малодоступним для аудиторії, унаочнення не використовуються, дотримана структура виступу, результати представлені у вигляді етограми. 1 бал виставляється, якщо завдання актуальне, виконано вчасно, але не в повному обсязі, є помилки; мало відповідає обраній темі і меті, є малодоступним для аудиторії, унаочнення не використовуються, не дотримана структура

виступу, результаті не представлені у вигляді етограми. 0 балів виставляється, якщо завдання не виконано.

Для оперативного опитування студентів на семінарських заняттях використовують **тестовий контроль знань**. Для цього передбачені завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих, завдання на встановлення правильної відповідності, завдання на встановлення правильної послідовності. Сукупна кількість балів за тест – 5 балів.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді передбачають перевірку цілої низки знань, умінь, навичок (знання термінів, процесів тощо, уміння конкретизувати, уміння виділяти головне, уміння визначати передумови, причини, сутність розвитку розладів психіки). Завдання вважається виконаним, якщо студент вказав правильний варіант відповіді, і оцінюється у 0,5 бала.

Завдання на установа правильної відповідності (логічні пари). До кожного завдання подано інформацію, що позначено цифрами (лівий стовпчик) та буквами (правий стовпчик). Виконуючи завдання, необхідно установити відповідності між двома групами інформації, позначеної цифрами та буквами (утворити логічні пари). Кожна правильно визначена логічна пара оцінюється в один бал. Максимальна кількість балів за завдання – 2.

Завдання на установа правильної відповідності. До кожного завдання подано перелік процесів, симптомів тощо, позначених буквами. Їх необхідно розташувати у правильній послідовності. Завдання вважається виконаним, якщо студент визначив правильну послідовність, і оцінюється в 1 бал.

Контрольна робота студентів максимально оцінюється у 10 балів, де 9-10 б. виставляється, коли питання контрольної роботи розкриті повністю, наведені приклади описаних явищ, подано обґрунтування виникнення того чи іншого явища; 8-7 б. виставляються у разі недостатнього аналізу явища, наведено лише один приклад, питання розкрито не в повній мірі, проте студент дав відповіді на всі питання; 6-5 б. за контрольну роботу виставляється, коли студент не відповідає на одне питання контрольної роботи, дав часткові відповіді на решта і не навів приклади описаних явищ; 4-3 б. виставляється, коли студент не відповідає на половину питань, проте дав часткові малозмістовні відповіді на решта; 2-1 б. виставляється студенту, який не відповідає на жодне питання, або у відповідях не розкритий зміст питання.

Перед написанням письмової роботи у форматі тестів, контрольної роботи тощо студенти отримують завдання та посилання на навчально-методичну й наукову літературу для самостійної підготовки.

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену. На екзамен виносяться питання програми навчальної дисципліни «Зоопсихологія і порівняльна психологія». Студент набирає 50 балів за роботу впродовж семестру та 50 балів – за екзамен. Білет складається з 3 завдань. Перше і друге завдання – теоретичний аналіз питання, третє завдання – прикладне значення предмету. Також екзамен може бути онлайн у формі тестів.

Умови допуску до підсумкового контролю. Виконання усіх запланованих робочою програмою дисципліни форм навчальної роботи, що підлягають контрольному оцінюванню. Пропущені

заняття відпрацьовуються протягом місяця (усно або ж за допомогою тестів) після пропущеного заняття або протягом тижня КСР. Самостійна робота (конспект) повинні бути здані до завершення змістового модуля з теми. Мінімальна кількість балів для допуску до екзамену – 25 балів.

Форми оцінювання в університеті регламентуються згідно Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf)
Облік навчальної роботи студентів здійснюється згідно Положення про електронний журнал обліку навчальної роботи здобувачів освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (нова редакція) (<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/01/elektronni-zyrnalu.pdf>)

У випадку неатестації здобувачів освіти з дисципліни «Зоопсихологія і порівняльна психологія» студенти мають право на повторне вивчення курсу, що регламентовано Положенням про порядок повторного вивчення дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/povtorne-vuvchennia_nove.pdf).

Накопичування балів під час вивчення дисципліни

Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекції (тестування)	10
Семінарські заняття	15
Контрольна робота	10
Самостійна робота	15
Екзамен	50
Разом	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Види навчальної роботи	Навчальні тижні															Всього
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Лекції (тестування)				2	2		2			2	2					10
Семінарські заняття			5			5			5							15
Контрольна робота												10				10
Самостійна робота								5					10			15
Екзамен															50	50
Всього за тиждень	0	0	5	2	2	5	2	5	5	2	2	10	10	0	50	100

6. Ресурсне забезпечення

Основна література:

1. **Льєнко М.М.** Зоопсихологія з елементами порівняльної психології. К.: Ліра-К, 2020. 208 с.
2. **Коляденко Н.В.** Зоопсихологія та порівняльна психологія: підручник. К., 2019. 508 с.
3. **Москалець В. П.** Зоопсихологія і порівняльна психологія: Підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 198 с.
4. **Москалець В. П.** Зоопсихологія і порівняльна психологія: Підручник. Вид. 2-ге, переробл., доповн. Київ: Ліра-К, 2020. 204 с.
5. **Туриніна О. Л., Сердюк Л. З.** Порівняльна психологія: Навчальний посібник. Київ: МАУП, 2005. 228 с.
6. **Шевців М. В., Філоненко М. М.** Зоопсихологія з основами етології : підручник. Рек. МОН. К. : ЦУЛ, 2013. 242 с.

Додаткова література:

7. **Гічан І. С.** Порівняльна психологія. Зоопсихологія: Конспект лекцій. Київ: НАУ, 2003. 73 с.
8. **Горкун А.В., Цирульнікова В.В.** Особливості впровадження альтернативного лікування при готульнх комплексах в карпатському регіоні. INTELLECTUAL POTENTIAL OF THE XXI CENTURY '2015. URL: <https://sworld.com.ua/konferm2/93.pdf>
9. **Губко О. Т.** Основи зоопсихології: навч. посібник / За ред. С.І.Болтівця. К.: Світогляд, Київ: Світогляд, 2006. 190 с.
10. **Методи** дослідження в зоопсихології [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://umco.ua/14/14-1/14-12269/ht.ml>
11. **Максименко С. Д.** Основи генетичної психології. Київ: НПЦ Перспектива, 1998. 216 с.
12. **Москалець В. П.** Загальна психологія: Підручник. Київ: Ліра-К, 2020. С. 30-36; 45-71; 260-270; 526-536.
13. **Москалець В.** Мотиваційно-динамічний підхід до гри та ігрового психологічного змісту інших видів діяльності. Психологія і суспільство. Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис, 2020. № 2. С. 37-54.
14. **Ладигіна-Котс Н. М.** Досліди з шимпанзе. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=dnN9WzmrrVo&embeds_euri=https%3A%2F%2Fd-learn.pro%2F&source_ve_path=Mjg2NjY&feature=emb_logo
15. **Лукина Л. М.** Дельфінотерапія. *Практична психологія та соціальна робота*. 2010. №7. С.11-23.
16. **Лукина Л. М.** Практична дельфінотерапія. *Практична психологія та соціальна робота*. 2010. №4. С.47-57.
17. **Палій А.А.** Словник-довідник з порівняльної психології: навч.-довідковий посібник. Івано-Франківськ: Плай, 2004. 75 с.
18. **Тімченко В.О., Тімченко М.В.** Анімалотерапія в системі медико-психологічної реабілітації професійних контингентів сектору безпеки і оборони України. *Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології: монографія*. Том II / за заг. ред. В.П. Садкового, О.В. Тімченка; НУЦЗУ. Х.: ФОП Панов А.М., 2022. С. 225-255.
19. **Чайченко Г. М.** Поведінка і психіка тварин: Навчальний посібник. Київ: ВПЦ «Київський ун-т», 2000. 198 с.
20. **Яцина О.Ф.** Зоопсихологія: Навчально-методичний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. 144 с.
21. **Comparative Tests On A Human And A Chimpanzee Infant Of Approximately The Same Age, Pt 2.** URL: <https://www.youtube.com/watch?v=h-4Wl3sxtj4>

7. Контактна інформація

Кафедра	кафедра загальної та клінічної психології факультету психології
Викладач (і), гостьові лектори	д.психол.н., професор Віктор Петрович Москалець; к.психол.н., доцент Мирослава Миронівна Кулеша-Любінець
Контактна інформація викладача	victor.moskalets@pnu.edu.ua myroslava.kulesha@pnu.edu.ua

9. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) студент буде недопущений до здачі підсумкового контролю (https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/Нова-редакція-Положення-про-запобігання-академічному-плагіату.pdf).
Пропуски занять (відпрацювання)	Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань внаслідок пропущених занять без поважних причин. Відпрацювати пропущені заняття студенти зможуть письмово (виконати тести, написати контрольну роботу та ін.) або усно протягом місяця після пропущеного заняття або протягом тижня КСР. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, виконують всі завдання згідно вимог, проходять тестування за темами (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf).
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	Роботи повинні бути виконані й представлені студентом у встановлений час, при цьому не пізніше ніж за 1 тиждень до завершення вивчення навчального курсу групою. Ті, хто не виконали тести, практичні завдання, завдання самостійної роботи вчасно, повинні їх виконати, однак оцінка при цьому буде знижена відповідно до розроблених критеріїв. У випадку незадовільного виконання завдань, виявів недобрпорядної поведінки, академічної недоброчесності (списування), викладач пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи, а пред'явлені студентом завдання не зараховуються.
Невідповідна поведінка під час заняття	Неприйнятним для студентів Університету є: порушення норм моралі, що включає негідну поведінку; пропуски навчальних занять без поважної на то причини; вчинення дій, що перешкоджають здійсненню навчального процесу; порушення академічної доброчесності.
Додаткові бали	Можливі за бажанням студента (виконання індивідуального завдання, участь у брейн-рингу з зоопсихології тощо)

Неформальна освіта	Можливість зарахування результатів неформальної освіти здійснюється згідно Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_osvita.pdf
Викладач _____ Віктор МОСКАЛЕЦЬ	Викладач _____ Мирослава КУЛЕСА-ЛЮБІНЕЦЬ